

CARACTERUL SINALAGMATIC VS CARACTERUL ONEROS AL CONTRACTELOR – PUNCTE COMUNE ȘI DIFERENȚIERI

Roxana MATEFI

Abstract

This paper aims to present in a comparative manner the synallagmatic and the onerous character of the contracts, pointing out the peculiarities of each of them, while emphasizing the common points and the aspects that differentiate them. The analysis aims to answer the question whether a synallagmatic contract is always onerous, as well as whether the reciprocal is applicable.

Key words: *synallagmatic, onerous, reciprocity, interdependence, execution, obligation*

I. Introducere

Clasificarea actului juridic, în general și a contractului, în particular, cel puțin la o primă vedere, nu constituie o chestiune supusă controverselor or care să ridice probleme deosebite. Cu toate acestea, practica dovedește contrariul, astfel încât semnele de întrebare apar chiar și în astfel de ipoteze, aparent la adăpost de orice controversă. Este contractual sinalagmatic întotdeauna cu titlu oneros? Este contractul cu titlu oneros întotdeauna sinalagmatic? Mai putem vorbi, în contextul actualei reglementări, despre un contract sinalagmatic imperfect? Sunt doar câteva întrebări la care prezentul studiu își propune să răspundă.

II. Contractul sinalagmatic și contractul unilateral – particularități

Contractul sinalagmatic este definit de doctrină drept contractul „de specificul căruia este faptul că de la data perfectării lui generează drepturi și obligații reciproce și interdependente între părți, obligația fiecărei părți avându-și cauza juridică în obligația celeilalte¹”.

¹ M.N. Costin, C.M. Costin, *Dicționar de drept civil de la A la Z*, ed. a 2 a, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 260.

În acord cu articolul 1171 C. civ., prima teză, „contractul este sinalagmatic atunci când obligațiile născute din acesta sunt reciproce și interdependente”. Din definiția pe care ne-o oferă legiuitorul, rezultă așadar că, pentru a califica un contract ca fiind sinalagmatic este necesar ca obligațiile ce se nasc în sarcina părților la încheierea acestuia, să fie reciproce și interdependente.

Legiuitorul reglementează contractul unilateral în cuprinsul tezei a doua a articolului 1171 C. civ., arătând că vorbim despre un astfel de contract în ipoteza în care nu există reciprocitate și interdependență între obligațiile părților, la încheierea contractului, „chiar dacă executarea lui presupune obligații în sarcina ambelor părți”.

Contractul sinalagmatic este cel în virtutea căruia „părțile devin în același timp creditor și debitor (...) iar (n.n.) contractul unilateral este cel în temeiul căruia unul dintre contractanți devine doar debitor, iar celălalt doar creditor”².

Reciprocitatea și interdependența obligațiilor care particularizează contractul sinalagmatic se mențin „și după ce una dintre părți și-a executat obligația asumată, deoarece printr-o atare executare acest contract nu se convertește din contract bilateral în contract unilateral”³, urmând a genera toate efectele specifice.

III. Contractul sinalagmatic imperfect în lumina reglementărilor Noului Cod civil

Contractul sinalagmatic imperfect a reprezentat o creație a doctrinei anterioare intrării în

vigoare a actualului Cod civil și presupunea obligații reciproce ale părților, care însă nu se nășteau la momentul încheierii contractului, ci pe parcursul derulării acestuia, nefiind, așadar interdependente, cum impune actuala reglementare. Un astfel de contract îmbrăca inițial forma unui contract unilateral, care „pe parcursul executării sale se convertește într-un contract bilateral”⁴.

Vechea reglementare a contractului sinalagmatic, cuprinsă în art. 943 din vechiul C. civ., potrivit căreia, „contractul este bilateral sau sinalagmatic când părțile se obligă reciproc una către alta”, permitea existența acestor contracte cunoscute sub denumirea de sinalagmatice imperfecte.

Exemplul clasic pe care ni-l oferă doctrina în acest sens este acela al contractului de depozit regulat, care se naște ca un contract unilateral, depozitarul fiind cel căruia îi incumbă toate obligațiile. Atunci când, în timpul executării contractului, depozitarul face cheltuieli pentru conservarea bunului, acest fapt va genera în sarcina celeilalte părți, în speță a deponentului, obligația de restituire a acestora.

² M. Fr. Mourlon, *Repetitions écrites sur le deuxième examen du Code Napoleon contenant l'exposé des principes généraux, leurs motifs, et la solution des questions théorétiques*, Paris, 1832, p. 458.

³ M.N. Costin, C.M. Costin, *op. cit.*, p. 261.

⁴ *Ibidem*.

Pornind de la actuala reglementare a contractului sinalagmatic, pe care am redat-o mai sus și care impune condiția reciprocității și interdependenței obligațiilor părților la momentul încheierii contractului, se naște întrebarea, în ce măsură existența unui astfel de contract calificat drept *sinalagmatic imperfect* mai este de actualitate?

Răspunsul este unul evident, noua reglementare înlăturând existența acestor contracte, care sunt în contradicție cu textul de lege, legiuitorul însuși calificându-le drept unilaterale.

IV. Contractul cu titlu oneros - particularități și controverse doctrinare

Prin raportare la criteriul scopului pe care îl urmăresc părțile la încheierea contractului, identificăm contracte cu titlu oneros și contracte cu titlu gratuit. După cum foarte plastic s-a afirmat în doctrină „viața juridică se desfășoară între doi poli diametrali opuși: egoismul și altruismul (...) dintre cele două tendințe cardinale și antagonice, care își dispută întâietatea în sufletul nostru, egoismul deține, cel puțin în aparență, o situație privilegiată (...) el reprezintă instinctul natural și primitiv al omului, adevărata energie care provoacă și domină întreaga noastră activitate. Altruismul nu constituie decât o formă derivată de egoism, un sentiment creat sub influența educației în viața individului și un produs al istoriei în evoluția umanității”⁵.

Potrivit definiției pe care o regăsim în art. 1172 alin. 1 C. civ., „contractul prin care fiecare parte urmărește să își procure un avantaj în schimbul obligațiilor asumate este cu titlu oneros”, prin opoziție cu contractul cu titlu gratuit definit drept acela prin care „una dintre părți urmărește să procure celeilalte părți un beneficiu, fără a obține în schimb vreun avantaj”⁶.

După cum s-a arătat în doctrină „criteriul distincției dintre contractele cu titlu oneros și cele cu titlu gratuit poate fi de natură subiectivă (intenția părților) sau de natură obiectivă (echivalența între prestații). Dar cum folosul urmărit nu trebuie să fie neapărat de ordin patrimonial, ambele criterii pot fi luate în considerație în același timp. Astfel, un act este gratuit de câte ori oferă unei părți un folos care nu-i compensat printr-o contraprestație care, obiectiv sau subiectiv, să fie echivalentă, iar contractul cu titlu oneros implică prestații care, obiectiv sau subiectiv, sunt echivalente”⁷.

În doctrina franceză, reglementarea contractului cu titlu oneros astfel o regăseam în vechea reglementare a Codului civil francez a născut o serie de controverse, cărora noua reglementare astfel cum a fost stabilită prin *Ordonanța n° 2016-131 din 10 feb. 2016 privitoare la reforma dreptului contractelor, regimul general și proba contractelor* i-a pus capăt.

⁵ O. Căpățînă, *Titlul gratuit în actele juridice*, Ed. Rosetti, București, 2003, p. 7.

⁶ Art. 1172 alin. 2 C. civ.

⁷ T.R. Popescu, P. Anca, *Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Științifică, București, 1968, p. 33.

În acord cu actualul articol 1107 din Codul civil francez „contractul este cu titlu oneros dacă fiecare dintre părți obține de la cealaltă un avantaj în schimbul celui pe care îl procură”. „Ordonanța se delimitează astfel de vechiul text care definea contractul cu titlu oneros fără a se preocupa de operațiunea concretă pe care o presupunea și prezenta contractul cu titlu oneros doar din punctul de vedere al schimbului⁸”.

Astfel, potrivit fostului art. 1106 C. civ. francez „contractul cu titlu oneros este acela în temeiul căruia fiecare dintre părți trebuie să dea sau să facă ceva”. Contractul cu titlu oneros „este prezentat drept contractul prin care fiecare parte primește de la cealaltă un avantaj, altfel spus un schimb în virtutea căruia fiecare îi furnizează celuilalt valoarea pe care o așteaptă⁹”.

Doctrina franceză opinează în sensul în care „este inexact să se prevadă că fiecare dintre părți primește de la cealaltă un avantaj întrucât contează mai puțin din perspectiva calificării contractului încheiat ca fiind cu titlu oneros dacă avantajul este primit sau nu de cocontractant¹⁰”.

V. Contractul cu titlu oneros întotdeauna sinalagmatic?

Deși, la o primă vedere am putea considera că un contract cu titlu oneros este întotdeauna sinalagmatic, totuși practica ne demonstrează că acesta poate fi și unilateral. În acest sens putem exemplifica cu o promisiune unilaterală de vânzare, act *unilateral*, întrucât numai promitentul vânzător de obligă, dar cu *titlu oneros* întrucât acesta urmărește o contraprestație din partea beneficiarului promisiunii atunci când acesta va decide să cumpere.

Așadar în timp ce „contractul sinalagmatic este întotdeauna cu titlu oneros, întrucât fiecare dintre părți este obligată să dea sau să facă ceva, fiecare dintre ele primind în schimbul avantajului pe care îl oferă, un echivalent pecuniar, ceea ce caracterizează contractul cu titlu oneros; reciproca nu este valabilă: un contract cu titlu oneros poate să nu fie sinalagmatic¹¹”, astfel cum am văzut mai sus.

VI. Concluzii

O analiză comparativă a contractelor sinalagmatice și a celor cu titlu oneros scoate în evidență o serie de aspecte, mai mult sau mai puțin problematice, asupra cărora este necesară o aplecare atentă, sens în care ne-am propus a răspunde punctual la întrebările pe care le-am ridicat în introducerea prezentului studiu.

⁸ *Reforme du droit des contrats, du regime general et de la preuve des obligations*, Dalloz, p. 101.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ M. Latina și G. Chantepie, *Projet de reforme du droit des contrats, du regime general et de la preuve des obligations, analyses et propositions*, Dalloz, 2015, p. 7 *apud* *Reforme du droit des contrats, du regime general et de la preuve des obligations*, Dalloz, p. 101.

¹¹ M. Fr. Murlon, *op. cit.*, p. 460.

Astfel cum am arătat în cuprinsul acestei analize dacă, pe de o parte, putem califica contractul sinalagmatic ca fiind întotdeauna cu titlu oneros, reciproca nu este una valabilă, sens în care am exemplificat că un contract cu titlu oneros poate fi în egală măsură și unilateral, nu doar sinalagmatic.

Totodată, modificările pe care legiuitorul român le-a adus în reglementarea contractelor sinalagmatice și a celor unilaterale a pus capăt controversei privind existența contractelor sinalagmatice imperfecte, a căror existență a fost astfel curmată.

Bibliografie

Codul civil român

Codul civil francez

Ordonanța n° 2016-131 din 10 feb. 2016 privitoare la reforma dreptului contractelor, regimul general și proba contractelor

O. Căpățână, *Titlul gratuit în actele juridice*, Ed. Rosetti, București, 2003

M.N. Costin, C.M. Costin, *Dicționar de drept civil de la A la Z*, ed. a 2 a, Ed. Hamangiu, București, 2007

M. Latina și G. Chantepie, *Projet de reforme du droit des contrats, du regime general et de la preuve des obligations, analyses et propositions*, Dalloz, 2015

M. Fr. Mourlon, *Repetitions ecrites sur le deuxieme examen du Code Napoleon contenant l'expose des principes generaux, leurs motifs, et la solution des questions theoretiques*, Paris, 1832

T.R. Popescu, P. Anca, *Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Științifică, București, 1968

Reforme du droit des contrats, du regime general et de la preuve des obligations, Dalloz